

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

פסחים דף סו

בני יששכר מאמרי חדש ניסן מאמר ד' דרוש יג על דרך הרמז

ומעתה הדרין לשמעתין, הלכה זו נתעלמה מבני בתירה ושכחו ולא ידעו אם הפסח דוחה השבת, דהקשינו וכי סלקא דעתך ששכחו ולא זכרו הדבר הנעשה בישראל זה עתים וימים, אבל לדעתי יש לומר, בני בתירה גדולי הדור היו [ע"י פירש"י שם ר"ה בני בתירה], והמה ראו הנאמר בפסוק [שמות טו טז] עד יעבור עמך י"י (זו ביאה ראשונה) עד יעבור עם זקנית (זו ביאה שניה), מכאן דרשו חז"ל ראויים היו ישראל לעשות להם נס בימי עזרא (בשידוד המערכה באותות ובמופתים) כדרך שנעשה להם בימי יהושע אלא שגרם החטא [ברכות ד.], ועלו מלובש בטבע, ברשיון כורש ודריוש, הגם שהכל בהשגחת הבורא ב"ה עכ"ז לא היה בשידוד המזלות רק בהלבשת הטבע הנערכת במשמרותיהם במעשה בראשית.

הזה בגלוי, ולפי"ז יש לומר שזהו הענין הנרצה שעלה על דעת בני בתירה שהיו גדולי הדור וראו שכבר כלתה הנבואה והתחילה המלכות הרביעית^(*) להתפשט על ישראל, והשגחת הבורא ב"ה וב"ש על ישראל הכל מלובש בטבע, ואין שידוד המערכה לשדוד המזלות עבור ישראל, הנה סברו בני בתירה דיש סברא לומר דאין פסח דוחה שבת לעת כזאת, שהחטא גרם שיהיה הכל בטבע באין שידוד המזלות, דהנה כל עיקר טעם שהפסח

החטא, והנה בני בתירה לא ידעו להבחין משפט הזה, עד שבא הלל ולמד להם על פי התורה, והוא שאמר להם שנלמד בתורה דין דחיית הפסח את השבת מן למידת גזירה שוה, ולמה דוקא בגזירה שוה, להורות דגם בעת שגורם החטא ואין הנסים נגלים שלא כטבע עכ"ז הפסח דוחה שבת, להוראה זו נלמד

ואע"ן ואומר, ידוע טעם מצות הפסח להתוודע ולהגלות שהש"י הוא משדד המערכה הטבעית (המסודרת ממנו ית"ש מבריאת העולם מבראשית) והוא משדדם כרצונו לשנות הטבעיים ומערכת הכוכבים ומזלות בעבור אהבת עמו ישראל, והנה מצרים היה מזלם טלה בכור וראש המזלות^(*), וסברתם היה שאין שום הנהגה בארציים למעלה מן הנהגת המזלות ואי אפשר לשנות טבעי המזלות, ולזה הודיע הש"י בכל פעם על ידי משה נאמן ביתו וידעו כי אני הו"ה, מהווה כל הויות ומשדדם כרצונו, על כן צוה הש"י ליקח טלה (שהוא לבעבור זה הפסח דוחה שבת, כי שבת הוא זכר למעשה בראשית שברא הש"י את השמים וארץ הכוכבים ומזלות על משמרתם ולא ישנו את תפקידם, והנה דחה מצות הפסח את השבת לרמז לנו שהגם שנבראו בששת ימי בראשית כל הכוכבים ומזלות עפ"י תפקידם במשמרת כל אחד ואחד על טבעו הנטבע בהם מבראשית בעת בריאתם מהיוצר כל הוא אלקינו (אשר לזה הוא רמיזת השבת), עכ"ז הש"י משדד את מערכתם כרצונו בעבור ישראל ומשנה את טבעם ומבטל את כחם הטבעיים על פי עבודת בני ישראל במשמרותם, הכל כפי עבודתם בתורה ומצות.

שם על דרך הסוד
ולפי"ז תמצא ג"כ טוב טעם מה שהקרבן פסח (הרומז לדרך דילוג ופסיחה) דוחה שבת, דהנה ענין קרבן פסח הוא להורות על ענין הדילוג שלא כסדר המדרגות דנעשה שלא על ידי מעשינו, והוא כדוגמת שבת אשר הארת הקודש היא בבחינת מתנה טובה שלא על ידי מעשינו, הכן הדבר.